

צ שם ק אגור בשם סהר"י מלין

הלכות ברכות סימן מז מח

לחזור ולברך קש"לף לבית"הקנסת. *המשפטים (ל) קדם אור היום *מברך כל סדר הברכות חוץ מברכת 'הנותן לשכ"י (יג) [יג] (לא) בינה' (לב) ופרשת התמיד (ע"ג לעיל סימן א סעיף ו) שצמיתין מלאמרה עד שיאור היום: הגה ולכתחלה ישל ידיו קדם שיברך ללמד. ואם לא הנה לו מים יכול (לג) ללמד ולברך בלא נטילה, כמו בשאר ברכות שמברך קדם נטילה כדלעיל סימן מז (אגור): **יד *קנשים (לד) מברכות ברכת (ז) התורה:**

מח אומרים פרשת התמיד, ופסוקי קרבן שבת אומרים אצל פרשת התמיד, ובו סעיף אהד:

הגה ואומרים פרשת (ב) [ב] (א) התמיד. ויש אומרים סדר המערכה ורבון העולמים אפה צויתנו וכו'. ואם אי אפשר לאמרו

באר היטב

אם נעזר כל הלילה, כשטאיר היום צריך לברך, שלא היה דעתו לפטר רק ליום א', מ"א: (יג) **בינה**. ובכתבים ובזוהר איתא שייכול לומר הנותן לשכ"י בינה מיד אחר חצות. וכתב המ"א ונ"ל דוקא אם שמע קול תרגול ומ"מ טוב לזהר לכתחלה. וכתב ע"ת כדריעבר יצא וא"צ לחזור ולברך ביום: (ז) **התורה**. דהא חכמות ללמד דינין שלחן, ועוד דחכמות לומר פרשת התקנות כמו שחכמות בהפלה א"כ קאי הברכה ע"ז, ב"י:

(ב) **התמיד**. מעמד, דיקנא דקרבנות שניה בעמידה, וע"ל ס"ו א ס"ק

דחש ולכ"כ בא"ר, ובמכ"מ כתב שרבי' בתורה לא חשו לזה וכן נעלה מור וקציעה וכתב שרא"ה להגאון אב"י ו"ל שאמרו מ"ש. ובש"צ כתב להוכיח פן מדברי הא"ר ו"ל גבי פסוק ה' מלך. וע"ן שם בבכ"ש שכתב: מה שאומר כאלו התקב"ה קאי אכעלים שנתן לכתן וא"כ אין צורך לעמוד, ובפ"מ כתב ומ"מ בפרשת התמיד ראוי לעמוד שקורין בעבורו בקול רם. ובבכ"ש כתב שם ומ"ש בא"י שיקרא בבהכ"י דגמת העבודה, גם כן אין לחש לזה, אף הואיל וקם ספספ דר' דרספדאי לשון בקמי נכסיות כו' טוב לעשות פן, וע"ן לקמן מ"ש על דברי הר"ך דהקב"ה כזה ע"ש שקטב מ"ש בפסוקים כאלו התקב"ה או כאלו התקב"ה אינו נכון, כי התקב"ה בפרשת חטאת אכעלים קאי משמ"כ תמיד אין יחיד מקרי בעלים, ובזוהר כתב כאלו קרב כו' וזה נכון ע"ש, ומשום הא לא אריא וכדאמרין בעמיתא שלחן קמנו מעמדות לפי שאין קרבנו על אדם קרב והוא אינו עומד על גבו לסיפק קמנו כו', והנה לפי שכל אדם מישאל יש לו חלק בהמיר"צ צבור שנקחין מתורתם הלשקה והו"ל כאלו הם נתנו לכתן בעדם קרבן תמיד, וא"כ בשאומר יה"ד בפרשת התמיד גמי ש"ך לומר כאלו התקב"ה או התקב"ה והנה ע"י הכהן שהוא שלימת דיון ודרסתא. ומ"ש

משנה ברורה

ישן שנת קבע קדם אור היום דהמברך לא הפסיד: (ל) **קדם אור היום**. ואפלו במשפטים אחר חצות לילה לאיזה ענין ודעתו לחזור ולישן עוד אחר"כ שנת קבע, אפלו הכי יוכל לברך כל אלו הברכות ושוב לא יצטרך לברך אותם כשנקום בבקר, (ט) לכד ברכת "אלהי נשמה" יאמר בלי חתימה ו"המעביר שנה" יאמר בלי הזכרת השם, ואחר"כ כשנקום בבקר יאמר אותן בהזכרת שם ומלכות כנארי. וע"ן בבאור הלכה: (לא) **בינה**. והאחרונים הסכימו שגם ברכה זו יכול לברך אפלו קדם שיאיר היום, אף יש אומרים שלכתחלה יש לזהר שלא לברך אותה קדם שיאיר היום, אם לא ששמע קול תרגול, וכדיעבר יצא אפלו לא שמע קול תרגול. ודוקא שברך אותה מתחלת לילה ואילך, אבל קדם חצות אפלו כדריעבר יחזור ויברך, ואפלו (כו) אם שמע קול תרגול. וע"ן בבאור הלכה: (לב) **ופרשת התמיד**. וכל משניות התקנות שאחריה, כי הם במקום התקב"ה ואין התקב"ה אלא ביום³²): (לג) **ללמד ולברך**. ויקנח ידיו בכל מידי דמקנאי: **יד (לד) מברכות**. הטעם ע"ן בבאור הלכה:

(א) **התמיד**. והיא במקום התקב"ה קרבן התמיד³¹), שפן קבלו חז"ל שבזמן שאין בית"המקדש קיים ואין יכולין להקריב קרבנות, מי שעוסק בהן ובפירשיותיהם³²) מעלה עליו הכתוב כאלו הקריבום, ולכך יש אומרים גם כן סדר המערכה מטעם זה, והוא מה שנתפשט המנהג בגמיעו לומר בכל יום "אפי" הוי מסדר וכו'". ונראה לי פשוט, דמי שיודע ספר מצוה ללמד במקרא פרוש המימרא הזו, וכן מה שאנו אומרים בכל יום עניני עשית הקטורת³³), כדי שביני מה שהוא אומר, ויזהר תחשב לו האמירה במקום ההקטרה; וכן כתבו הספרים, דמה שאמר הגמרא "כל העוסק בפרשת עולה וכו'" הפנה שהוא מתעסק להבין עניניה, לא אמירת התבות לכד³⁴). כתב הפנ"א אברהם: פרשת התקנות יאמר בעמידה, דגמת התקנות שניה בעמידה. וע"ן בשערי"תשובה בשם כמה אחרונים שחולקין על זה, ובפרי"מגדים

שערי תשובה

מלמא, שאם היה בדעתו רק לפטר למד זה עד שעת שנה שניה פשיטא שצריך לחזור ולברך כשקם שנית משמ"כ בסתמא אפי"י שיעמו לחזור ולישן מ"מ כ"י שלא להרבות בברכות דעתו לפטר כל היום לכן אי"צ לחזור ולברך: [יג] **בינה**. עבה"ט. וע"ן מג"א שדמו לדברי הזוהר, ר"ל דאיתא שם וכו' קרא גברא קריבו כו', ובש"צ כתב דלירין אפלו לא שמע מקב"ה, ובזוהר ר"ל שעי" הנבר היה יודעין שהוא חצות לילה ע"ש וע"ן במכ"מ בשם פרד"ם לרש"י כתי"י וכן כתב הא"ר ו"ל וכן נהגו לברך כפרת הנותן לשכ"י באשמרת כו', ע"ש:

(ב) **התמיד**. עבה"ט. וע"ן מג"א שכתב פרשת התקנות יאמר בעמידה כו', ובכבוד"שור

כתב דא"צ לעמוד אפלו בפרשת התמיד שכתבא המג"א מע"ה, ומעולם לא ראיתו מאן דחש ולכ"כ בא"ר, ובמכ"מ כתב שרבי' בתורה לא חשו לזה וכן נעלה מור וקציעה וכתב שרא"ה להגאון אב"י ו"ל שאמרו מ"ש. ובש"צ כתב להוכיח פן מדברי הא"ר ו"ל גבי פסוק ה' מלך. וע"ן שם בבכ"ש שכתב: מה שאומר כאלו התקב"ה קאי אכעלים שנתן לכתן וא"כ אין צורך לעמוד, ובפ"מ כתב ומ"מ בפרשת התמיד ראוי לעמוד שקורין בעבורו בקול רם. ובבכ"ש כתב שם ומ"ש בא"י שיקרא בבהכ"י דגמת העבודה, גם כן אין לחש לזה, אף הואיל וקם ספספ דר' דרספדאי לשון בקמי נכסיות כו' טוב לעשות פן, וע"ן לקמן מ"ש על דברי הר"ך דהקב"ה כזה ע"ש שקטב מ"ש בפסוקים כאלו התקב"ה או כאלו התקב"ה אינו נכון, כי התקב"ה בפרשת חטאת אכעלים קאי משמ"כ תמיד אין יחיד מקרי בעלים, ובזוהר כתב כאלו קרב כו' וזה נכון ע"ש, ומשום הא לא אריא וכדאמרין בעמיתא שלחן קמנו מעמדות לפי שאין קרבנו על אדם קרב והוא אינו עומד על גבו לסיפק קמנו כו', והנה לפי שכל אדם מישאל יש לו חלק בהמיר"צ צבור שנקחין מתורתם הלשקה והו"ל כאלו הם נתנו לכתן בעדם קרבן תמיד, וא"כ בשאומר יה"ד בפרשת התמיד גמי ש"ך לומר כאלו התקב"ה או התקב"ה והנה ע"י הכהן שהוא שלימת דיון ודרסתא. ומ"ש

באור הלכה

רק עד שנקום משנה בבקר ולזה קאמר דאינו כן, אבל פשוט דגם הוא מודה דשנת קבע אפלו בתחלת הלילה הוי הפסק, וכדמשמע גם מלשון הביתי"וסף בסוף ד"ה וכתב עוד האגור ע"ש; ועוד, לא שבקינן כל הני פשיטותא דהרבא גדולים שפוסקין דצריך לחזור ולברך משום ספקא דפרי"מגדים, דהלא הביתי"וסף בעצמו והפרי ח"ש ונתגרא ואליה רבת מצריכין אפלו בשנת קבע ביום לחזור ולברך, ונהי דחש שנו מחמירין כפרת יחידא, על-כ"ל פנים בשנת קבע בלילה שאחר זה כדורא יש לברך: * **המשפטים קדם אור היום וכו'**. ע"ן במשנה ברורה בפע"ק קטן ל. וברעיבד אם ברך גם ברכת "אלהי נשמה" ו"המעביר שנה" כנראה בפעם הראשון, דעת הפרי חדש דחזור ומברך אלו השתי ברכות כשקם בפעם שנית ממשו, והסכים עמו החת"א דלע"ן ברכת "המעביר שנה", ומשערי"תשובה בסימן ו משמע עליו יחזור ויברך וכן משמע מדר"החיים, וספק ברכות להקל. ואם תקפה עליו שנה, כלכי עלמא אין לו לחזור ולברך אותם [פ"ח בסיומן מו]: * **מברך כל סדר הברכות חוץ וכו'**. ע"ן במשנה ברורה כמה שכתבנו והאחרונים וכו', הנה הפנ"א אברהם בשם הזוהר והגמרא וספרי חדש והחז"א דאם, ומה שכתבתי אף יש אומרים וכו', הוא מדברי החת"א דאם, ובשערי"תשובה איתא דיש מקלין כזה גם כן, ולפי הפאר היטב והתורה"החיים יש להחמיר לכתחלה אפלו בעמד קול תרגול; ולא נצויה לכתם כמותם משום דהפרי חדש ונתגרא עברו עבדא להמיר, כמו שכתב בפרי חדש ובספר מעשה"רב; וביזוהר, שמדברי הפרי"מגדים משמע דקדם שיאיר היום מסר לברך אפלו לא שמע קול תרגול, דדוקא בלאחר חצות צריכין לשמיעת קול תרגול. אף דברי החת"א דאם לכאורה סתורים מדברי הפנ"א אברהם ממה שפ"ס לסוף סעיף"קטן יג; ומכל מקום טוב לזהר לכתחלה, ומזה נובע דברי הר"ך החיים. אמנם כן נע"ן היטב נראה שהוא מפרש דברי הפנ"א אברהם כפשטה, דמה שכתב הפנ"א אברהם "ע"ן סימן מז ענין ח" רוצה לומר דשם הקל רמ"א אפלו בלא שמע קול תרגול, דכונת הגמרא על מנהגו של עולם, ואם כן אפשר לומר דכונת הזוהר גם כן מה שאמר "כד קרא גברא" הוא כע"ן זה, ועל זה סו"ס הפנ"א אברהם "ומכל מקום טוב לזהר לכתחלה", רוצה לומר להחמיר בדלא שמע, אבל כדמשמע יש להקל אפלו לכתחלה: * **נשים וכו'**. הטעם, דהא חכמות ללמד הדינים שלחן, ועוד דחכמות לומר פרשת התקנות כמו שחכמות בהפלה, א"כ קאי התורה על זה, ביתי"וסף מג"א אברהם. ולפי זה הטעם יכולה להוציא בברכת התורה את האיש, וכן כתב הפרי"מגדים

בהקד"א ונתג"א בבאור חולק על זה הטעם, ע"ן שם; אלא הטעם דמברכות הוא, דאף דפסירי מתורה מכל מקום יכולות לברך ולומר "ונצננו", דלא גריצא מכל מצות צשה שהזמן גרמא דקאמן לן דיכולות לברך עליהם³⁵), וכדלעיל בסימן יז סעיף ב. ע"ן שם, ולפי זה אין יכולות להוציא את האיש. וקטן שהגיע לתופר, כדורא אינו יכול להוציא את הגדול בברכת התורה, לפי מה שפוסקים דברכת התורה הוי מן התורה³⁶), וכן כתב הפרי"מגדים

שער הציון

(כו) מג"א אברהם בסוף סימן ו ודר"החיים: (כז) דר"החיים:

הַלְכוּת בְּרָבוֹת סִימָן מִז מַח

ביאורים ומוספים

זמן קריאת פרשת התמיד, כתב האי"א (בוטשאטש) שנכון לאומרה עד סוף זמן תפילת שחרית, לפי שער או היה זמן הקרבת התמיד. ולגבי מקום אמירת פרשת התמיד, כתב בביה"ל לעיל (סי' א ס"ה ד"ה ופרשת עולה) בשם הזוהר, שטוב לומר פרשת התמיד ושאר הפרשיות דוקא בבית הכנסת. והשערי תשובה (כאן ס"ק א) ביאר הטעם כיון שעבודת הקרבנות היתה בבית המקדש, ובית הכנסת הוא מקדש מעט.

ולענין אמירת פרשת התמיד קודם תפילת מנחה, כתב הרמ"א לקמן (סי' רלד ס"א) שיש שכתבו שנהגים לומר את פרשת התמיד קודם 'אשרי', ובטעם הדבר שלא נתפשט מנהג זה כמו בשחרית, כתב המקור חיים (שם בקיצור הלכות) שבנביא יחזקאל מוכח שלעתיד לבוא יתבטל התמיד של בין הערבים.

[משנ"ב שם]

מי שפוסק בָּהֶן ובפְּרָשֵׁי תִּיּוֹתֵיהֶן.

2) ובזמן אמירתו, כתב בביה"ל לעיל (סי' א ס"ה ד"ה ופרשת עולה) שטוב לומר קרבנות קודם התפילה, ובלבד שלא יפסיד על ידי זה קריאת שמע בזמנה או תפילה בציבור. והוסיף הקצות השולחן (סי' יד ס"א), שבאופנים אלו יאמר הקרבנות אחר התפילה. וראה עוד בביה"ל שם שהאריך בסדר אמירתו.

[משנ"ב שם]

יְכַן מַה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִין בְּכָל יוֹם עֲנִינֵי עֲשֵׂית הַקְּטָרֶת.

3) ובמעלת אמירתו, כתב הזוה"ק (פ"י ויקהל דף ריח, ב) שהאומרה ינצל מכל דברים רעים ומכל פגעים רעים, מהרהור רע ומזין רע וממות, ולא ינוק כל אותו היום, ובלבד שיכוון בה. ובסדר היום (סדר עבודה) כתב שהחושש עליו ועל נפשו ראוי לו להשתדל בכל עז בענין הזה, ויכתוב את כל ענין הקטורת בקלף כשר בכתובה אשורית, ויקרא אותו בכונה גדולה פעם אחת בבוקר ופעם אחת בערב, ואני ערב לכך. והוסיף (בסדר פיתום הקטורת), שאמירתו תעלה במקום הקרבת הקטורת, שהקרבתה מבטלת את המות ועוצרת את המגפה ומסלקת רוח רעה ואת המקטרגים מכל העולם, ולכן מי שמקפיד לומר פרשת הקטורת פעמיים בכל יום ולכוון בה מילה במילה, גורם ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו, ואינו בא לידי עניות, ויוכה להרוחת מזונותיו.

[משנ"ב שם]

הַפְּנָה הַשְּׂוֹא מִתְּעַסֵּק לְהִבִּין עֲנִינֵיהָ, לֹא אָמִירַת הַתְּבוֹת לְכָד.

4) ובמעלת הכונה בזה, כתב הזוה"ק (פ"י וירא דף ק, א) אמר ר' כרוספדאי מי שמוכיר בפיו בבתי כנסיות ובתי מדרשות ענין הקרבנות והקרבתם ומכוון בהם, ברית כרותה היא שאלו המלאכים שמוכירים לו חובה, אינם יכולים לעשות לו אלא טובה. ולענין אמירת פרשיות הקרבנות, הוסיף בביה"ל לעיל (סי' א ס"ה ד"ה ופרשת עולה) שילמד מהגמרא או מהרמב"ם את סדר ההקרבה, כדי שיהיה אחר כך מה שאומר, ובוה יחשב לו כאילו הקריב קרבן. וכן בספרו תורה אור (פתיחה) כתב החפץ חיים בשם ספר מעין גנים, שמה שאמרו חז"ל כל העוסק בתורת העולה כאילו הקריב עולה וכו', אין הכוונה כפשוטו בקריאת פרשיות הקרבנות בלבד וכמו שמבינים המון העם, אלא הכוונה שלומד את היגיונם הנאמרים בעולה ובהטאת ובשאר הקרבנות, וסיים שבוה מדויק מה שאמרו כל העוסק בתורה וכו' ולא אמרו כל הקורא בפרשת עולה וכו', שודאי בא לרמוז על כוונתו.

[משנ"ב ס"ק לב]

יְכַל מִשְׁנֵינֵי הַקְּרָבָנוֹת שֶׁאֶתְרִי, כִּי הֵם בְּמִקוֹם הַקְּרָבָנוֹת וְאֵין הַקְּרָבָנוֹת אֶלָּא בְּיוֹם.

32) ואם אין לו פנאי, כתב לעיל (סי' א ס"ק יז) שיכול לומר את פרשת הקרבנות בלילה.

[ביה"ל ד"ה נשים]

יְלֵא גְרִיעָא מְכַל מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁהִזְמִן גְּרָמָא דְקָמָא לֵן דִּיכּוּלוֹת לְבָרָה צְלִיָּה³³ וְכו', דְּבִרְכַת הַתּוֹרָה הִיוּ מִן הַתּוֹרָה³⁴.

33) ועל טעם זה הקשו בשו"ת חקרי לב (א"ח סי' ז) והאבי עזרי (על הרמב"ם פ"א מהל' ת"ת ה"ג) והגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ו דבר הלכה אות ז) שהרי דעת השו"ע לקמן (סי' תקט ס"ג) שאין הנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא, וכתב הגרש"ז אויערבך שיתכן שכיון שברכות התורה הברכה עצמה היא מצוה דאורייתא להודות להשי"ת שנתן לנו את תורתו, והברכה היא כגוף המצוה, כמו טלית לולב ותקיעת שופר, לפיכך יכולות לברך ברכות התורה.

והגר"ז מבריסק (חידושו על הרמב"ם פ"א מהל' ברכות ה"ז) כתב בשם הגר"ח טעם נוסף שמוותר לנשים לברך אף לרמב"ם שסובר שאין מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא, משום שברכת התורה הוא דין בפני עצמו שתורה צריכה ברכה. ולכן על אף שנשים פטורות מהמצוה של תלמוד תורה, מ"מ אינן מופקעות מעצם המהות של תלמוד תורה, ולימודן בכלל תלמוד תורה ולכן יכולות לברך.

ואשה המסופקת אם בירכה ברכת התורה, כתב השערי תשובה (סי' א, בשם הברכי יוסף) שלא תברך מספק, וכן לטעם הגר"א כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה לב) שלא תברך, ויש לעיין האם גם לדעת הגר"ח הגיל הדין כך.

34) ומשמע שאם חיוב ברכות התורה מדרבנן יכול הקטן להוציא את הגדול, אמנם בשעה"צ לקמן (סי' רעא ס"ק ב) כתב שנחלקו הפוסקים האם יכול קטן להוציא את הגדול ידי חובת קידוש, כיון שחובתו של הקטן הוא תרי דרבנן ושל הגדול הוא חד דרבנן, ויתכן שאינו יכול להוציא, וראה מה שכתבנו שם.

סִימָן מַח

אוֹמְרִים פְּרִשְׁת הַתְּמִיד, וְפָסְקִי קָרְבֵן שֶׁפֶת אוֹמְרִים אֶצֶל פְּרִשְׁת הַתְּמִיד

[משנ"ב ס"ק א]

יְהִיָּא בְּמִקוֹם הַקְּרָבָנוֹת קָרְבֵן הַתְּמִיד.

1) וגדר אמירת פרשת התמיד, כתב השו"ע הרב (סי"א) שנהגו כל ישראל וקבעו חובה על עצמם לקרוא את פרשת התמיד קודם התפילה, והגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה א ודעת נוטה עמ' כח) ביאר, שאף שבשו"ע לעיל (סי' א ס"ט) משמע שהוא רק מנהג, אך הוא קרוב לחיוב. ובספרו (ארחות יושר עמ' צד) כתב, שאמירת פרשת התמיד היא חיוב.

ולענין חיוב נשים באמירת קרבנות, כתב בביה"ל לעיל (סי' מז סי"ד ד"ה נשים) שחייבות לומר קרבנות כשם שחייבות בתפילה. וכן כתב בשו"ע הרב (סי' מז ס"י) שבפרשת התמיד נשים שוות לאנשים.

הַלְבוּת פְּרָכּוֹת סִימָן מַח מַט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק א]

בְּנֶסֶח הַיְהוּי רְצוֹן⁵.

יתרגלו לומר בעל פה ולימים יאמרו עמי הארץ שלא כך ניתנה והחכמים מטים את הדברים כרצונם.

ושיעור האיסור לומר בעל פה דברים שבכתב, כתב השו"ע לקמן (סי' קלט ס"ג) שהוא אפילו באות אחת, ולקמן (סי' קמא ס"ק כז) כתב המשנ"ב שבקריאת התורה כשקורין קרי לא ככתב, אין בכך איסור לקרוא אות אחת שלא מן הכתב, שכן היא ההלכה למשה מסיני.

[משנ"ב ס"ק ה]

דְּבַתְפִּלָּה אֵין לְהַתְנַעֲנַע⁶.

3) ובקריאת התורה בשבת כשרואים שנטף על תיבה בספר תורה שעודה או חלב, כתב לקמן (סי' שמו ס"ק י) שיקראו את התיבה בעל פה. וראה מה שכתבנו לקמן סי' קמא ס"ק כז.

והרואה כתב מתוך ספר ועוצם עיניו וקורא מה שראה, כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"ג סי' יט, בסופו) שבתוך כדי דיבור מסתבר שודאי יכול לקרוא.

ולגבי פסוקים שאומרים לשמות אנשים בסוף שמונה עשרה לפני 'יהיו לרצון', תמה בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' רכז) אין אומרים אותם בעל פה.

ואמירת התרגום בעל פה, כתב הברכי יוסף (ס"ק א) שמוותרת.

[משנ"ב שם]

אם מִכְּנֵן הֵיטֵב עַל-יְדֵי תְּנֻעָה יִתְנַעֲנַע⁷.

7) ואם יש חשש שיפריע לשכניו לתפילה, כתב היוסף אומץ (לרי"י יוזפא האן, סי' לה) שלא יתנענע.

[משנ"ב ס"ק ו]

אֲבָל שְׂבַח, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא מְפָרָסם⁸.

8) ובטעם הדבר ששבת ויום טוב נקראים מפורסמים, ביאר הערוך השלחן (ס"ב) שהוא על ידי ההכנות שעושים עבורם בכל ערב שבת וערב יום טוב וכן ממה שאסור בהם במלאכה.

[משנ"ב שם]

וּבְתִשְׁבֹּת תּוֹתִי-אֵיִר מִתִּיר לֹמֵר קֵל סֶפֶר תְּהִלִּים בְּעַל-פֶּה, דְּכִינֵן שֶׁהוּא לְעוֹרֵר רַחֲמֵי ה' הַיְי לֵה כְּתַפְּלָה⁴.

4) עוד טעם לכך שתהלים אפשר לומר בעל פה, כתב בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' קצא ד"ה איברא) כיון שמתחילה נתקן לומר בעל פה, שהרי הלויים המשוררים בבית המקדש ודאי לא שוררו מתוך הספר, וכן עושי הפסח לא קראו הלל מתוך הספר, ובהכרח שנתקן כדי לאומרו בעל פה.

[משנ"ב שם]

דִּןֶקָא לְהוֹצִיא רַבִּים יְדֵי חוֹבְתָן אֶסְרוּ⁵.

5) ובדיעבד כשאחד יצא או הוציא אחרים בעל פה, לא כתב האם יצאו ידי חובה, וראה בברכי יוסף (ס"ב ב) שהביא שיש סוברים שלא יצאו ידי חובה, והברכי יוסף פסק שיצאו ידי חובה.

ולומר בעל פה 'ויכולו' בעת קידוש ליל שבת, דעת הגרי"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת פ"ז הלכות קידוש הע' 16) שכל דברי הגר"א הם רק כשצריך להוציא ציבור ידי חובה, ומקורו מהגמרא (תענית כח, א) ששם נאמר "וכי יחיד יכול לקרות דברי תורה על פה בציבור", וממילא כשמוציא ב'ויכולו' את בניו ובני ביתו שהם יחידים, מותר לאומרו בעל פה. והוסיף הגרי"ש אלישיב, שמה שנהגו בעצמו לקרוא את הקידוש [ויכולו] מתוך הכתב, הוא הידור בעלמא. ובקובץ מבקשי תורה (חמ"ב עמ' נו) הוסיף בשם הגרי"ש אלישיב, שהוא הדין בקידוש של יום השבת. והגרי"ח קניבסקי (שבת לישראל שו"ת אות ח) כתב שההוציא לא הקפיד לומר 'ויכולו' בקידוש מתוך הכתב.

ובמוסדות חינוך שמלמדים לפעמים דברים שבכתב בעל פה, ביאר הגרי"ש אלישיב (תפילה כהלכתה פ"ד סכ"ו) שסמכו על טעם זה שאין בדעתם להוציא אחרים ידי חובה.

5) ולענין אמירת יהיה רצון' בשבת, כתב לעיל (סי' א ס"ק יז) שלא יאמר אותו, אלא יאמר רק את הפרשיות כקורא בתורה, וסיים, שאם הוא בן תורה מוטב שיעסוק בפרשת היום, וראה מה שכתבנו שם.

סִימָן מַט

שְׁיָכוֹל לֹמֵר קְרִיאַת שְׁמַע בְּעַל-פֶּה

[משנ"ב ס"ק א]

סוּמָא מְתֵר לְקִרּוֹת בְּעַל-פֶּה¹.

1) ולענין סומא האם יכול לעלות לתורה, כתב השו"ע לקמן (סי' קלט סוף ס"ג) שאינו יכול לעלות לתורה, כיון שאינו יכול לקרוא מתוך הכתב, ואף לרמ"א שהיקל שם, ביאר המשנ"ב שם (ס"ק יב) שהטעם הוא כיון שהעולה לתורה יוצא מדין 'שומע כעונה' בקריאת הבעל קורא, וראה עוד מה שכתבנו שם ובשעה"צ שם (ס"ק ו).

וקריאה מכתב "ברייל" (כתב עורים), מבוואר בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' יב אות יב) שלא נקרא שקורא מתוך כתב, אלא שהוסיף שדינו של הקורא בכתב זה כאדם שהכתב שגור בפיו שאין לחשוש להשמטת אות או מילה [אולם במשנ"ב להלן ס"ק ד כתב שצריך שיהיה שגור בפי הכל].

[משנ"ב ס"ק ו]

יֵשׁ לְזֶהֱרַ שְׁלָא לֹמֵר שׁוּם דְּכָר בְּעַל-פֶּה² כִּי אִם מַה שְּׁנֶזְכֵּר פֶּה בְּשִׁלְחָן-עֲרוֹךְ³.

2) ובטעם האיסור, כתב התוספות רי"ד (מגילה יז, א) שחוששים שמתא יטעה, ובבי"י כתב שיש הרבה דרשות שלומדים מהחסרות והיתרות ומהקרי והכתיב, ואם יאמרם בעל פה יחסר בדקדוק שלהם. ובספר היראים (השלם, סי' רסח) נתן עוד טעם, שלא

הלבנות ברכות סימן מח מט

עח באר הגולה

א טור ורב עשרם
ב בליבו

(ב) בצבור יכול לאמרו בכיתו (ג) ולחזור פְרַשַׁת הַתְּמִיד לְבַד עִם הַצִּבּוּר, (ד) ויִכְנַן בַּפֶּעַם הַשְּׂנִיָּה כַּקּוֹרָא בַּתּוֹרָה (טור).
וְהִגּוּ הַמְדַבְּרִים (ג) הַתְּנוּעָה בְּשִׁעָה שְׁקוּרֵין בַּתּוֹרָה, דְּגַמַּת הַתּוֹרָה שְׁתַּנְּהוּ בַּרְתָּה, וְכֵן (ה) בְּשִׁעָה שְׁמַתְפַּלְלִים, עַל שֵׁם
'כַּל עֲצַמְתִּי תֹאמְרֶנָּה י"י מִי כְמוֹד' (אבות:ד). **א** [בְּשִׁבְתָּ *] וְאוֹמְרִים אַצֵּל פְּרַשַׁת הַתְּמִיד פְּסוּקֵי מוֹסָף דְּשִׁבְתָּ,
בְּאֶבֶל לֹא בְּרֹאש־חֹדֶשׁ יוֹם־טוֹב, מַפְנֵי שְׁקוּרֵין בַּתּוֹרָה בַּפְּסוּקֵי מוֹסָף: הֵגֵה וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׂמֹכִירִין גַּם מוֹסָף
רֹאש־חֹדֶשׁ וְכֵן נוֹהֲגִין (ו) כְּדִי לְפָרְסַם שְׁהוּא רֹאש־חֹדֶשׁ, וְכֵן הוּא לְקַמְן סִימָן תַּכָּא (טור):

מט שֵׁיכוֹל לומר קריאת שמע בעל־פה, ובו סעיף אָחד:

א אֶף־עַל־גַּב דְּקָמָא לָן (א) דְּכָרִים שְׂבֻכְתָּב (ב) אִי אַתְּהּ רִשָּׁאֵי (ג) לְאֶמְרֵם עַל־פֶּה, כַּל דְּבַר שְׂרָגִיל (ד) וְשָׁגוּר
כְּפִי (ה) (ב) (ג) הַכֵּל (ה) *כַּגּוֹן קְרִיאַת שְׁמַע וּבְרַכַּת כְּהָנִים (ו) וּפְרַשַׁת הַתְּמִיד וְכִי־צֵא כְּהֵן (ז) מִתָּר:

א געין ס' תורה
י"ד תוספות שם
הספרי שם בבבלי

שערי תשובה

כְּבִה"ט בִּשְׁשׁ דְּרָח־חֲכֵמָה שְׂיַזְרֵר לְאֶמְרָה בְּצִבּוּר עִם הַשָּׁ"ץ כִּי קָרָן תְּמִיד נִקְרַבַת בְּצִבּוּר
עֲרוּן, דְּאִשּׁוּ הַצִּבּוּר עוֹמְדִים בְּשִׁעַת הַתְּפִלָּה, וְכֵן אֲנִשֵּׁי־מְעֻמָּה, וְכֵן שְׂכִיָּא אִמְרָ
לְעִצְמֵי יִה"י דְּכֹאֵלו קָרַב כו' אִין שִׁכִּית לְצִבּוּר כּוֹה כִּלְל. וְיִמִּישׁ הַרְמִיא וְלַחְזוֹ פְּרַשַׁת
הַתְּמִיד לְבַד עִם הַצִּבּוּר וְכֵן כו', לֹא חִיבָא הוּא, וְכֵן פְּנֵת דְּכָרִים מִבְּאָר פְּטוּר מִשִּׁבְתָּ
שְׂרָאוֹ לְכִיָּא לומר רבוּן כו' וְאִם אִין יָכוֹל לְאֶמְרוּ מַפְנֵי שְׁהוּא עִם הַצִּבּוּר טוֹב הוּא
שְׂקָא פְּרַשַׁת הַתְּמִיד לְבַדוֹ רִאטֵר אֹתוֹ וְאִין לְחַשׁ אִם יִקְרָא שְׁנִית עִם הַצִּבּוּר, וְלַחְזוֹתָא
דְּמִלְתָּא כֵּן שְׁהוּא כְּקוֹרָא בַּתּוֹרָה עַבְלִי, וְיִלִּי, שְׁלִפִי שְׂדֻרְכָּם הֵיךְ שְׂכָל הַצִּבּוּר אָמְרוּ
הַכֵּל יַחַד בְּקוֹל רַם אִיכּ בְּשִׂיאֵמֵר אֹתוֹ לְבַדוֹ אִזְ יִצְטַרַךְ לְשַׁתַּק בְּכַיִּעַ לְפְרַשַׁת הַתְּמִיד עִם
הַצִּבּוּר וְאִין זֶה נָכוֹן, לִכְן קַמַּב שְׂאִין לְחַשׁ אִם יִקְרָא שְׁנִית כו', אָבֵל פְּשִׁטָּא שְׂאֵם אִינוּ

באר היטב

י"ב. וְיִזְרְהוּ לְאֶמְרָה בְּצִבּוּר עִם הַשָּׁ"ץ כִּי קָרָן תְּמִיד נִקְרַבַת בְּצִבּוּר,
דְּרָח־חֲכֵמָה: (ג) לְהַתְנוּעָה. הֵינּוּ בַּפְּסוּקֵי דְמִזְרָה, אָבֵל בְּתַפְּלָה אִין
לְהַתְנוּעָה מ"ע ס' קִיג. וְכַהֲנֵיג הֵבִיא בְּקִנְעָת פְּרוּשִׁים נוֹהֲגִים לְהַתְנוּעָה
בְּנֵת בְּחֻמֵימוֹת הַכְּרוֹת בְּלַבַּד לְקִים "מַפְנֵי שְׂמֵי נִתַּח הוּא". וּבַמְהַר"ל קַמַּב
שְׁהֵינָה מִתְנוּעָה בְּתַפְּלָה מִלְפָּנָיו לְאֶחָדוֹ וּמֵאחָדוֹ לְפָנָיו ע"ש. וּבְד"מ קַמַּב
שְׁהַרְגֵנוּט נִתַּן טַעַם ע"ד הַקְּבִלָּה לְהַתְנוּעָה בְּתַפְּלָה. וְכַתֵּב הַמ"א דְּעַבְד
כְּמֵר עַבְד וְדְעַבְד כְּמֵר עַבְד וּבְכַלֵּד שְׂיִכּוֹן:
(ב) הַכֵּל. אָבֵל אִם לֹא שָׁגוּר כְּפִי הַכֵּל אַע"ג שְׂשָׁגוּר כְּפִיו אָסוּר. הַע"ת

מִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר יִתָּר א"צ לְאֶמְרָה בְּצִבּוּר דְּנָקָא, שְׂהַרֵי קַמַּב שְׂאִף שְׂאִמְרַ שְׁנִית בְּצִבּוּר יִאֲמֵר כְּקוֹרָא בַּתּוֹרָה, וְאִם־כֵּן אִינוּ עוֹלָה לִּי הַאֲמִירָה בְּצִבּוּר דְּגַמַּת קָרָן כִּלְל: (*) **אוֹמְרִים**
פְּסוּקֵי מוֹסָף. וְיַצַּח הָאָר"י ז"ל שְׂלֹא לומר פְּסוּקֵי מוֹסָף אַחַר פְּרַשַׁת הַתְּמִיד וּמַכִּישׁ פְּסוּקֵי ר"ח. וְעַיִן בְּשִׁ"צ קֶצֶת דְּקוּדוּקָא מְבֹרַח בְּסִדְרַ פְּטוּם הַקְּטֵרָה י"ל אַתְּהּ הוּא ה' אֶלְקֵינוּ עַפ"י
תּוֹרָתוֹ שֶׁל הָאָר"י וְצ"ל הַקְּדוּרָה בְּחֻטְרֵי קֶצֶץ, וְעַיִן כַּהֲנֵיג בְּשֵׁם הַרְדְּבַיז', מְחַזְרֵין לְמִקְלַשֶׁת וְלֹא מְחַזְרֵין כּוֹא"י, אִף כַּת הַתְּרִדָּן וְצ"ל מִסְפַּת כְּמִים י"י הוּא אֹתִימַת כְּתָף כו', וְצ"ל כַּל שְׁהִיא
וְלֹא שְׁהוּא כִּיכ הָאָר"י ז"ל, כְּדִי לְשַׁפּוֹת בָּהּ אֵת הַצִּפּוּרן כְּצ"ל לֹא לְפָנֹת כְּמִישׁ בַּפְּסָרִים, וְעֲרוּךְ לומר זֶה הַכֵּל אִם קַמְדַּחְתָּ כַּבְּדָה לְחַצְצַיִן וְאִם חָסַר אָחַד כו', כִּיכ מְטַר"י סְרוּךְ ז"ל.
אֲפִי הֵיךְ מְסוּר כו', קַמַּב תְּרַב ז"ל שְׂאֶצִּיל כְּכִיָּא 'קוּדוּמְת' וְכֵן וְקִטְרַת לְאִבְרִים עַד בּוֹיִכִין שְׂאוֹ צ"ל וְבוֹיִכִין קוּדוּמִין כו'. אָנָּה בַּכַּח יִאֲמֵר כַּל ב' תְּבוּת יַחַד וְחֲפְסִי וְיִאֲמֵר גְּדֻלַּת יְמִינֵךְ וְכֵן
ע"ד ה' שְׂאֵר ע"ד בְּשִׁפְטִים וְכַפֵּה פְּנֵי כו'. וּבְשִׁיזְרֵי כַּהֲנֵיג סִימָן נֹא קַמַּב דְּרַשׁ נוֹהֲגִים לְעַמְדָּא כְּשִׂאוֹמְרִים אָנָּה בַּכַּח. וְמָה שְׂאִין אוֹמְרִים אַחַר הַתְּפִלָּה כְּאֵלו הַטְּרוּנָה קַמַּב בִּית־דְּרֹד הַשַּׁעַם לִפְּי
שְׂאִמְרָנוּ אִם חָסַר כו' וַיֵּשׁ לְחַשׁ שְׂמֹא חֲתוּנו, וְעַיִן לְקַמְן סִימָן קֵלֵב וּבְמַגַּא" ס"ק ה'. וּבְכִיבִי"דוֹסְף קַמַּב בְּשֵׁם מְהַר"ם דְּלִוְנָנוּ דְּמ"שׁ מְהַרָּה שְׂיַבְנֵה בֵּית הַסְּקָדֶשׁ לִי דְּקוּדֹק וְלומר
שְׂהַכְנֵה בַה"ס, כִּי הֵבִית יִהְיֶה מְעֻשֶׂה דְּרִי יִזְעַר מְקֻדֶּשׁ ה' מַנְּנוּ דְרִי ית', וְכֵן י"ל קָם אִיהוּ מְקוּמָן וְאַחַר תְּפִלַּת י"ח ע"ש, וְאִינוּ מְכַבְּרַת, וְעַיִן כַּהֲנֵיג פְּתָךְ ה' דְּמַעֲשֵׂר בְּשֵׁם הִירִזְשִׁלְמִי,
וְגַם בְּמַלְתָּ שְׂיַבְנֵה גִיכ אִפְשֵׁר לְפָרֵשׁ שְׂבִידֵי שְׂמִים נְאֻמֵר, וְע"ש שְׂכַחַב שְׂבַהֲרָדוֹ לֵה' כו' שְׂהוּא בְּרִי"ה, וּבְהַחֲלִים נִפֵּל טַעוּת בַּפְּסָרִים בְּמִישׁ אֵת אֲרָץ כְּעַנְזֵן וְכֵב' שְׂכַמַּב אֲלֵהִים אֲלֵהִי
יִשְׂרָאֵל וְאִינוּ כֵּן בְּרִי"ה וְכַהֲנֵיג מִשְׁנֵי שְׁאֵנוּ אוֹמְרִים הוּא מְרִי"ה, עֲרוּךְ לְתַפְסִיק קֶצֶת בֵּין בְּמִים וּבֵין אֲדִירִים כִּי טַעַם טַפְחָא פָּתַח בְּמִים וְסוֹף־פְּטוּק בְּמַלְתָּ אֲדִירִים, כִּי תְּבוּת אֲדִירִים לֹא קָאִי עַל
בְּמִים אֲלֵא עַל הַמְּצָרִים בְּמִישׁ כּוֹא אֲדִירָה זֶה הַקְּבִלָּה, וְכִי מְצָרִים אֵלוּ הַמְּצָרִים וְכַתֵּב צִלְלוֹ כו', וְכֵן מְסוּדְרֵשׁ צִלְלוֹ אֲדִירִים בְּעוֹפֶרֶת בְּמִים ע"ש אַע"ג דְּאֲדִירִים שְׂךְ נָפִי עַל הַמִּים
מִים כִּיּוֹן דְּמַחְפְּרֵשׁ נָפִי עַל הַמְּצָרִים יֵשׁ לְתַפְסִיק קֶצֶת שְׂלֹא לומר בְּנִשְׂמִיחָה אֶתֶּה: (ב) הַכֵּל. עַבְהַי"ח. וְע"ש בְּרִי"ה דְּהַחֲלִים שְׂהוּא לְעוֹרֵר וְחִמִּים הוּרִיל בְּתַפְּלָה וַיֵּשׁ

קָרָבן הַתְּמִיד", וַיֵּשׁ גּוֹרְסִין "הַקְּרַבְתִּי" אִינוּ נָכוֹן, כִּי "הַקְּרַבְתִּי" כְּפְרַשַׁת חֲטָאֵת אֲבָעִילִים קָאִי, מַה שְׂאִין כֵּן בְּתַמִּיד אִין יַחַד מְקָרֵי בְּעִלְמֵי. וּבְטוּר
הַגְּרָסָא "כֵּאֵלו קָרַב הַתְּמִיד בְּמוֹעֲדוֹ וְכו"' זֶה נָכוֹן, וּבְשִׁעֲרֵי־תְּשׁוּבָה מֵיֵשֵׁב גַּם הַגְּרָסָא שְׂלָנוּ: (ב) בְּצִבּוּר. שְׂדֻרְכָּם בְּאוּתוֹ מְקוּם לומר רַק פְּרַשַׁת
הַתְּמִיד לְבַד בְּצִבּוּר: (ג) וְלַחְזוֹ. שְׂמַנְהֵגֵם הֵיךְ מְקַדֵּם לומר הַכֵּל בְּיַחַד בְּקוֹל רַם, וְאִם־כֵּן לֹא יָכוֹל לְשַׁתַּק בְּעַת שְׂאִימְרוּ בְּצִבּוּר, דִּיהֵי מְכַבַּר
מִלְתָּא: (ד) וְיִכְנַן. עַיִן בְּטוּר שְׂהוּא רַק לְרוּחַת דְּמִלְתָּא, שְׂלֹא יִהְיֶה נְרָאָה כְּאֵלו מְקָרֵיב שְׂנֵי תַמִּידִים: (ה) בְּשִׁעָה שְׂמַתְפַּלְלִים. וַיֵּשׁ (ב) פּוֹסְקִים
שְׂחוֹלְקֵין עַל זֶה וְאוֹמְרִים דְּבַתְּפִלָּה אִין לְהַתְנוּעָעֵם⁶, וְרַב בַּפְּסוּקֵי דְמִזְרָה וּבְרַכַּת קְרִיאַת שְׁמַע וְלִמּוּד הַתּוֹרָה אֶפְלוּ בְּשִׁבְעַל־פֶּה הַמְּנַהֵג לְהַתְנוּעָעֵם.
וְכַתֵּב הַמְּגַן־אֲבָרְהָם: וְדְעַבְד כְּמֵר עַבְד וְדְעַבְד כְּמֵר עַבְד. וְהַכֵּל לִפִי (ג) מַה שְׂהוּא אָדָם: אִם מְכַזֵּב הֵיטֵב עַל־יְדֵי תְּנוּעָה יַתְנוּעָעֵם⁷, וְאִם לֹא יַעֲמֹד
כֶּף, וּבְכַלֵּד שְׂיִכּוֹן לְבוֹ. וְקֶצֶת מִתְנוּעָעִים תְּנוּעָה מְשַׁבֵּשֶׁת, שְׂהַגּוּף עוֹמֵד עַל עַמּוּד רַק בְּרֹאשׁ הוֹפֵךְ פַּעַם לִימִין וְפַעַם לְשִׂמְאַל דְּרָךְ גְּאוּנָה, (ג) אִין
לְעִשׂוֹת כֵּן: **א** (ו) כְּדִי לְפָרְסַם. אָבֵל יוֹם־טוֹב (ד) אִין צְרִיכִין לְפָרְסַם, שְׂכַבְרָה הוּא מְפָרְסַם מְאֻמְלוּ, אָבֵל שְׂבֻכְתָּ, אֶף־עַל־פִּי שְׂהוּא מְפָרְסַם⁸
אוֹמְרִים אוֹתָהּ בְּשְׁחִירַת, שְׂהָרִי אִין יְכוּלִין לְקְרוֹתָהּ בַּתּוֹרָה מַפְנֵי שְׂאִין בָּהּ אֲלֵא שְׂנֵי פְסוּקִים, כְּמוֹ שִׂיבְתָּאָר בְּסִימָן רַפָּג:

באר הגולה

* כַּגּוֹן קְרִיאַת שְׁמַע וְכו'. וְלַעֲנוֹן אֲמִירַת הַלֵּל, מִשְׁמַע בְּתוֹסְפוֹת וְשִׁנִּים
דְּיוֹמָא גַּם־כֵּן שִׁישׁ לְהַלְלֵי, עַיִן שֵׁם, אָבֵל כַּל זֶה אִם רְגִיל כְּפִיו הֵיטֵב
שְׂלֹא יִבְוֹא לְטַעוּת בּוֹ, כִּי בְקַל יִבְוֹא לְטַעוּת בְּאֲמִירַת 'לֹא לָנו' לְקַאֲפִיטֵל
קִלְיָה, וְלֹא יַצֵּא דְרֵי הַלֵּל וְגַם בְּרַכְתּוֹ יִהְיֶה לְכַשְׁלָה:

משנה ברורה

קַמַּב דְּמַכְּל מְקוּם כְּפְרַשַׁת הַתְּמִיד רִאֵי לְעַמְדָּא, שְׂקוּרֵין בְּצִבּוּר בְּקוֹל
רַם. גַּם מַה שְׂכַתֵּב בְּבֵאָר הֵיטֵב בְּשֵׁם דְּרָח־חֲכֵמָה שְׂיַזְרֵר לומר פְּרַשַׁת
הַתְּמִיד בְּצִבּוּר עִם הַשָּׁ"ץ, עַיִן בְּשִׁעֲרֵי־תְּשׁוּבָה שְׂהוּשִׁיג עַל זֶה. קַמַּב
הַפְּרִי־מְגָדִים: מַה שְׂכַתֵּב בַּפְּסוּקִים כְּנָסַח יִהְיֶה רְצוּף⁵ "כֵּאֵלו הַקְּרַבְנוּ

קָרָבן הַתְּמִיד", וַיֵּשׁ גּוֹרְסִין "הַקְּרַבְתִּי" אִינוּ נָכוֹן, כִּי "הַקְּרַבְתִּי" כְּפְרַשַׁת חֲטָאֵת אֲבָעִילִים קָאִי, מַה שְׂאִין כֵּן בְּתַמִּיד אִין יַחַד מְקָרֵי בְּעִלְמֵי. וּבְטוּר
הַגְּרָסָא "כֵּאֵלו קָרַב הַתְּמִיד בְּמוֹעֲדוֹ וְכו"' זֶה נָכוֹן, וּבְשִׁעֲרֵי־תְּשׁוּבָה מֵיֵשֵׁב גַּם הַגְּרָסָא שְׂלָנוּ: (ב) בְּצִבּוּר. שְׂדֻרְכָּם בְּאוּתוֹ מְקוּם לומר רַק פְּרַשַׁת
הַתְּמִיד לְבַד בְּצִבּוּר: (ג) וְלַחְזוֹ. שְׂמַנְהֵגֵם הֵיךְ מְקַדֵּם לומר הַכֵּל בְּיַחַד בְּקוֹל רַם, וְאִם־כֵּן לֹא יָכוֹל לְשַׁתַּק בְּעַת שְׂאִימְרוּ בְּצִבּוּר, דִּיהֵי מְכַבַּר
מִלְתָּא: (ד) וְיִכְנַן. עַיִן בְּטוּר שְׂהוּא רַק לְרוּחַת דְּמִלְתָּא, שְׂלֹא יִהְיֶה נְרָאָה כְּאֵלו מְקָרֵיב שְׂנֵי תַמִּידִים: (ה) בְּשִׁעָה שְׂמַתְפַּלְלִים. וַיֵּשׁ (ב) פּוֹסְקִים
שְׂחוֹלְקֵין עַל זֶה וְאוֹמְרִים דְּבַתְּפִלָּה אִין לְהַתְנוּעָעֵם⁶, וְרַב בַּפְּסוּקֵי דְמִזְרָה וּבְרַכַּת קְרִיאַת שְׁמַע וְלִמּוּד הַתּוֹרָה אֶפְלוּ בְּשִׁבְעַל־פֶּה הַמְּנַהֵג לְהַתְנוּעָעֵם.
וְכַתֵּב הַמְּגַן־אֲבָרְהָם: וְדְעַבְד כְּמֵר עַבְד וְדְעַבְד כְּמֵר עַבְד. וְהַכֵּל לִפִי (ג) מַה שְׂהוּא אָדָם: אִם מְכַזֵּב הֵיטֵב עַל־יְדֵי תְּנוּעָה יַתְנוּעָעֵם⁷, וְאִם לֹא יַעֲמֹד
כֶּף, וּבְכַלֵּד שְׂיִכּוֹן לְבוֹ. וְקֶצֶת מִתְנוּעָעִים תְּנוּעָה מְשַׁבֵּשֶׁת, שְׂהַגּוּף עוֹמֵד עַל עַמּוּד רַק בְּרֹאשׁ הוֹפֵךְ פַּעַם לִימִין וְפַעַם לְשִׂמְאַל דְּרָךְ גְּאוּנָה, (ג) אִין
לְעִשׂוֹת כֵּן: **א** (ו) כְּדִי לְפָרְסַם. אָבֵל יוֹם־טוֹב (ד) אִין צְרִיכִין לְפָרְסַם, שְׂכַבְרָה הוּא מְפָרְסַם מְאֻמְלוּ, אָבֵל שְׂבֻכְתָּ, אֶף־עַל־פִּי שְׂהוּא מְפָרְסַם⁸
אוֹמְרִים אוֹתָהּ בְּשְׁחִירַת, שְׂהָרִי אִין יְכוּלִין לְקְרוֹתָהּ בַּתּוֹרָה מַפְנֵי שְׂאִין בָּהּ אֲלֵא שְׂנֵי פְסוּקִים, כְּמוֹ שִׂיבְתָּאָר בְּסִימָן רַפָּג:

א (א) דְּכָרִים שְׂבֻכְתָּב. טוֹמָא (ב) מִתָּר לְקָרוֹת בְּעַל־פֶּה¹ מִשׁוּם "עַת לְעִשׂוֹת לֵה' הַפְּרוּ תוֹרַתְךָ". וְהוּא הִדִּין אִם הוּא בְּבִית־הַאֲסוּרִים
וְאִין יָכוֹל לְהַשִּׁיג שֵׁם חֲמִשׁ: (ב) אִי אַתְּהּ. קַמַּב הַרְדְּבַיז', חֲלַק א סִימָן קֵלֵה: לְקָרוֹת הַפְּרָשָׁה בְּעַל־פֶּה בְּשִׁעָה שְׂש"ץ קוֹרָא אַנִּי
נוֹהֵר, אָבֵל אִינוּ מוֹחֵה לְאַחֲרִים, מִשׁוּם דְּיֵשׁ פּוֹסְקִים הַרְבֵּה שְׂפּוֹכְרִים דְּהָאֲסוּר הוּא דְּוָקָא אִם מוֹצִיא בְּזָה לְאַחֲרִים יְדִי חוֹבְתָן, וְכֵן קַמַּב
בְּעִטְרַת־זִקְנִים וּבֵאָר הַגְּרָמָא: (ג) לְאֶמְרֵם עַל־פֶּה. מִי שְׂדוּרֵשׁ כְּרָבִים בְּהַרְבֵּה פְסוּקִים שְׂבַתּוּרָה וְקָשָׁה לוֹ לְחַפֵּשׁ כִּלְל שְׁעָה בְּחֻמֵּשׁ מַפְנֵי
כְּבוֹד הַצִּבּוּר, אִפְשֵׁר שִׁישׁ לְהַקְלֵל. עַיִן בְּיוֹמָא (ד) עַן בְּתוֹסְפוֹת וְשִׁנִּים דְּבוּר הַמְתַּחִּיל וּבְעִשׂוֹה, בְּתַרוּץ רֹאשׁוֹן וּבְתַרוּץ בְּתָרָא, וּבְבֵאָר
הַגְּרָמָא הַסְּכִים לְדַיְנָא לְתַרוּץ בְּתָרָא: (ד) וְשָׁגוּר. אָבֵל אִם אִינוּ שָׁגוּר כְּפִי הַכֵּל (ג) אֶף־עַל־גַּב שְׂשָׁגוּר כְּפִיו אָסוּר: (ה) כַּגּוֹן קְרִיאַת
שְׁמַע. וְכֵן (ג) פְּסוּקֵי דְמִזְרָה: (ו) וּפְרַשַׁת הַתְּמִיד. קַמַּב הַמְּגַן־אֲבָרְהָם: הַמְעַצֵּן בְּבִית־יוֹסֵף יִרְאֵה שִׁישׁ דְּעוֹת שׁוֹנוֹת בְּטַעַם הַמֵּר אֲמִירַת
אֵלו הַרְבֵּים בְּעַל־פֶּה, לִכְן יֵשׁ לְזַהַר שְׂלֹא לומר שׁוּם דְּבַר בְּעַל־פֶּה² כִּי אִם מַה שְׂנִזְכָּר פּוֹה בְּשִׁלְחֵן־עֲרוּךְ³. וּבַתְּשׁוּבָת חוֹת־יֵאִיר מְתִיר לומר
כֵּל סַפָּר תַּהֲלִים בְּעַל־פֶּה, דְּכִיּוֹן שְׂהוּא לְעוֹרֵר רַחֲמֵי ה' הַנִּי לֵה תַפְּלָה⁴; וְנִרְאֵה לִי שִׁישׁ לְסַמֵּךְ עֲלָיו, וּבְדִלָּאו הַכִּי דְּעַת הַעֲטַרְתָּ־זִקְנִים
וְהִגְרָמָא כְּהַפּוֹסְקִים דְּוָקָא לְהוֹצִיא רַבִּים יְדִי חוֹבְתָן אָסוּר⁵: (ז) מִתָּר. וּבְמוֹצִיא אַחֲרִים בְּאֲמִירַתוֹ אֵת הַכְּתוּבִים, מְצַד הַמְּגַן־אֲבָרְהָם

שער הציון

(ב) עַיִן מְגַן־אֲבָרְהָם וְאֵלֶּה זִשְׂאָ וּבֵאָר הֵיטֵב: (ג) פְּרִי־מְגָדִים: (א) אֲלֵהִי זִשְׂאָ: (ד) לְכוּשׁ: (ה) אֲחִירוֹנִים: (ב) מְגַן־אֲבָרְהָם: (א) טוּר:

הלכות פרכות סימן נ נא

נ טעם למה אומרים משנת איזהו מקומן, ובו סעיף אחד:

א (א) קבענו לשנות אחר פגשת התמיד פ"ק (ב) איזהו מקומן ובריתא דרבי ישמעאל, כ"ד שיזכה כל אדם ללמד בכל יום מקרא (ג) [ג] משנה וגמרא, דבריתא דרבי ישמעאל הוי במקום גמרא, (ב) שהמדרש בגמרא:

א בסדר רב עמרם
ב קדושין ל וס'
תפוסות
א הרי"ף וטראש
ב פסק ה וברכות
ג טור ג תפוסות
בבבנות מ"ה משם
רנו הגאול ועל
הלכות
הרי"ש

נא דיני תפלה מן ברוך שאמר עד ישתבח, ובו ט' סעיפים:

א *אומרים (ב) (א) 'ברוך שאמר' קדם פסוקי דזמרה ו'ישתבח' לאתריהם: ב (ב) *כאם סיים *ברוך שאמר' קדם פסוקי (ג) [ג] (א) *החזן, *עונה (ד) אתריי אמן: ג יאחר 'ישתבח' כול לענות אמן אחר

באר היטב

כתב דאפלו להוציא אחרים מטר לאמרו בע"פ אם הוא שגור, אכל הכ"ח קמב דלהוציא אחרים ד"ה אפלו שגור בפיו אינו ראוי לאמרו ע"פ, עין מ"א. יש לומר שלא לומר שום דבר בע"פ כי אם מה שזכר פה בש"ע, מ"א. ובתשובת חות"א"י סימן קעה מתייר לומר תהלים בע"פ ע"ש. איתא בתוס' מסכת בכ"ק סוכא מ"ה לקרות בע"פ משום עת לעשות לה' הפרו תורתך. לקרות הפרשה בע"פ בשעה שש"ץ קורא אני נזהר אבל איני מוחה לאחרים, ר"ב"ו ח"א סימן קלה, עין כנה"ג: (ב) איזהו מקומן. שהיא משנה ברוך למשה מסיני, ויש בה דשי"ח מבות ועם הקריאה הוא משה, ע"ט"ו. יש מקומות שזקנו שלא לאמרו בבית האבל ואינו נכון, כנה"ג, וכן פסק המחבר בס' תקנה סוף ד ע"ש: (ג) משנה. קמב המ"א ג"ל דוקא בזמניהם שהיו מבינים לשון תרגום אבל עכשו שאין מבינים צריכים ללמד להבין דא"כ אינו נחשב ללמוד, דדוקא בתפלה אף שאינו מבין הקב"ה יודע פנתו, אבל אם קראתה הוא איזהו מקומן או כמה מדליקין או פטום הקטרת יעשה קול נגון דמשניות ע"ש: (ב) ברוך שאמר. מקצת אפלו ביחוד, תולעת"עקב ב"ח. ושכח זה תקנוהו אנכ"ג ע"י פתקא דנפל מן שמיא ומצאוהו כתוב בו ויש בו פ"ז תבות, טור בשם ספר היבקות, ע"כ אין לגרע ולא להוסיף מפ"ז תבות, נגיד ומצוה, משנת חסידים דף סג ע"א. ואוחז ב' יציאת בשלית שלפניו בשעת אמירת כ"ש, ספר פננות. בפה עמו בסגול, בתשבחות בחיריק: (ג) החזן. אבל אם סיים עם החזן בכת"אחת לא יענה אמן, דהוי עונה

שערי תשובה

לספק על מ"ש תרי"ב בברכות, אבל פסוקי מעמדות אסור לאמנם בע"פ אפלו הם שגורים בפיו, עין פס' ובש"ע קמב דלפי מה שפמתי החרי"ו לומר תהלים בע"פ כ"ש פסוקי דזמרה שרגילין בהם תור"ע ע"ש וגם י"ל דכיון שקבעום חזקה הו"ל בתפלה, ועין בברי"י בשם כנה"ג דבמרום אל ש"ק זה ואדרבה כיפיהם היו מקפדין שלא לקרות תרגום בכתב אי לא משום עת לעשות, ועין בסוף מגלה פקק הקורא עומד ובתפוסות ריש בכ"ק וכנה דוכתיא ובש"ת הרי"ש בן הרשב"ץ סימן רעו, ובכס"ב הביא עוד מהפוסקים פירשת ונ"א, ועין בתשובת מהרא"ח ח"ב סימן עג. ומהחרי"ו קמב: מורי ולה"ה תמיד היה קורא התפלה בחזן מסודר ולא ע"פ וגם היה אומר כל דבר שבמקרא בטעמים של אותו פסוק וכן משנה כגון משנה, ואפלו סדר התפלה דקיימא כגון הזמירות ויציאת לא הרים קולו, להתראות הנקנה לפניו והבדל, וזאת ביום השבת היה מרים קולו יותר מעט באישה ספר כבוד שבת ע"ש: (ג) משנה. עבה"ט. ועין ביד"אפרים מ"ש בכאור המג"א בזה: [ג] החזן. עבה"ט שכתב שבי"א חולק, וכבר"י הסכים להמג"א וכ"כ בש"ע שיש אומר המשנה ואינו מבין אינו נקרא למוד, לכן צריכין ללמד הפרוש. וכתב של"ה: קשאומר איזהו מקומן או כמה מדליקין או פטום הקטרת יעשה קול נגון דמשניות ע"ש: (ב) ברוך שאמר. מקצת אפלו ביחוד, תולעת"עקב ב"ח. ושכח זה תקנוהו אנכ"ג ע"י פתקא דנפל מן שמיא ומצאוהו כתוב בו ויש בו פ"ז תבות, טור בשם ספר היבקות, ע"כ אין לגרע ולא להוסיף מפ"ז תבות, נגיד ומצוה, משנת חסידים דף סג ע"א. ואוחז ב' יציאת בשלית שלפניו בשעת אמירת כ"ש, ספר פננות. בפה עמו בסגול, בתשבחות בחיריק: (ג) החזן. אבל אם סיים עם החזן בכת"אחת לא יענה אמן, דהוי עונה

משנה ברוכה

להחמיר שלא לומר בע"פ בכל גווי, וכן משמע מדברי הגר"א בבאורי: **א** (א) קבענו לשנות וכו'. יש מקומות (ב) שאין אומרים "איזהו מקומן" בבית האבל מפני שאסור בתלמוד תורה, ואין זה נכון, שכל שהוא סדר היום אין בו משום תלמוד תורה לאבל, כמו שנפסק בסיומן תקנה סוף ד ע"ש: (ב) שהמדרש בגמרא. ובחרי ובביתא זו²¹ (ג) מפני שהיא תחלת תורת פה"נים, שהוא ראש לכל פרשת התקבנות, קבעוהו אצל התקבנות; וכן בחרי במשנת "איזהו מקומן" וקבעוהו אחר התמיד, משום שנאמר "ובכל מקום מקטר ומגשג' לשמי", וכי בכל מקום מקטירין ומגישין? אלא אלו תלמידי חכמים שעוסקין בהלכות עבודה בכל יום בכל מקום שהם, מעלה אני עליהם כאלו מקטירין ומגישין לשמי; ועוד, מפני שבפרק זה אין בו מחלקת והוא משנה ברוכה למשה מסיני. ואין קריאת פרק זה ובביתא זו עולה ללמוד משנה ברוכה וללמוד אלא למי שמוכין, (א) אבל למי שאינו מוכין צריך ללמוד ולהבין, שאם לא-כן אינו נחשב ללמוד²², דדוקא בתפלה אף שאינו מבין הקדוש-ברוך הוא יודע פנתו, אבל אם אומר המשנה והתקבנות ואינו מבין אינו

באר הגולה

* אם סיים. עין במשנה ברוכה כמה שכתבנו אם לא סיים וכו', בן משמע מפשטא ולשון וכן משמע בבית יוסף. ועין בפרי"מקדים למשמע מדבריו דלפי מה שפסקי תפסג' אברקם בסעוד'קטן ג דמטר לענות אמן באמצע ברכת ברוך שאמר, הוא הדין ודמטר לענות אמן זה. ולעניות דעתי לא נהירא לכל. דלענין אמן זה פשה נפשך: אם חשבינן זה לברכה דיהא צריך לו לענות אחריה אמן, אס"פ אין לו להספיק באמצע, מה שאין כן לענין שאר אמינים אמרנו בין שלא הזכיר ברכה זו במקרא אין לו לבלט מעלות אמן עבור זה. ודקדוק הפר"מקדים יש לישב בקל, עין בסיומן נט בבית יוסף שם ובסיומן סא בשור. ומכל מקום יש לישב דברי הפר"מקדים, דהוא קאי אלאקא דתפסג' אברקם, ותפסג' אברקם סבינא לה לקפן סימן טו סעוד'קטן יא דאפלו באמצע הפרק מטר לענות אמן כל שתאמן הוא מברכה זו גופא, אבל כבר עזיזו הפר"מקדים וכל האחרונים שם, וכמו שכתב שם הא"ח רבה דאם עונה אמן קדם שפסמים הברכה הוי כמו הפסק באמצע הברכה, אס"פ פשוט דהוא הדין תבא, דאף ברבת ברוך שאמר קיל מברכת קריאת שמע גם האמן שלו קיל וכו': * 'ברוך שאמר' וכו'. והוא הדין בברכת ישתבח אם עומד באמצע הברכה אין לו לענות אמן על ברכה זו אחר סיום התנן וכו'. והברכה מתחלת מתחלת ברכת ישתבח, כדמזכיר בסיומן נד ס"א, ועין שם במשנה ברוכה: * החזן. איתא דמלתא נקט, והוא הדין אם שמע עוד מאיזה אנשים אחרים צריך לענות אמן על כל אחד ואחד: * עונה אתריי. עין בבית יוסף דמטיק

נקרא למוד: (ד) ובפרט עמי הארצות צריך שייבינו הפרוש, כדי שיציאו בזה ידי למוד מקרא ומשנה וגמרא ושצריך האדם ללמוד בכל יום²⁴. כתב של"ה: קשאומר איזהו מקומן או כמה מדליקין או פטום הקטרת יעשה קול נגון דמשניות, עין שם:

א (א) 'ברוך שאמר'. שכח זה (ב) תקנוהו אנשי כנסת הגדולה על-ידי פתקא דנפל מן שמיא ומצאוהו כתוב בו, ויש בו פ"ז תבות, וסימנו "ראשו פתם פד", רוצה לומר, ראש התפלה הוא ברכה של פ"ז תבות, על-ידין אין לגרע ולא להוסיף על פ"ז תבות. ונכון לאמרו מעמד ואפלו ביחודי. ואוחז שתי יציאת שלפניו בשעת אמירת ברוך שאמר ולאחר גמר ברוך שאמר וישקם. "בפה עמו" בסגול. "בתשבחות" בחיריק:

ב (ב) אם סיים. אבל אם (ג) לא סיים לא יענה אמן. ופשוט דדוקא משעה שהתחיל "ברוך אתה ה'" וכו', דמתחלה שכתב בעלמא הוא. וכל זה דוקא לענין אמן של ברוך שאמר או של ישתבח²⁵, אבל שאר אמינים, מסיק תפסג' אברקם בסעוד'קטן ג דמטר לענות אפלו באמצע ברכת ברוך שאמר או ישתבח, כיון שלא הזכיר ברכה זו בגמרא. אך אם הוא עומד אחר תבת "ברוך אתה ה'" קדם שפסמים "מלך מהלל בתשבחות", כתב החי"א אדם דאסור לו לענות²⁶, דכנה מקלקל לגמרי את הברכה: (ג) החזן. אבל אם סיים עם החזן בכת"אחת (א) לא יענה אמן. דנקרא עונה אמן אחר ברכותיו, דקומא לן דחרי זה מגנה; והוא הדין בכל הברכות הדין פן, לכד בישתבח או "יהללך" אחר הלל או אחר "שומר עמו ישאל לעד", אם סיים בשעה עם הש"ץ או עם אדם אחר עונה אמן, דהא תרבה פוסקים סבידא להו דכנה עונה אפלו אחר ברכת עצמו; ויך דאנן לא נהייגין הכי, כמו שכתב בסיומן רטו, מכל מקום בקהאי גונא ונדאי יש לסמך על זה. ואם סיים הוא ברכה אחת, אינה ברכה שתהיה, והש"ץ ברכה אחרת, מטר לענות אמן [מ"א ושו"ת וכן משמע מביאור הגר"א דלא כיד"אהרן]: (ד) אתריי אמן. ולא הוי

שער הציון